

УДК 657.6

О. П. Зоря,

к. с. н., доцент, доцент кафедри обліку та аудиту,

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

Т. М. Борисенко,

магістрантка 6 курсу, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З БАНКІВСЬКИМИ МЕТАЛАМИ ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"

O. Zorya,

PhD associate professor , associate professor of accounting and auditing chair,

Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya

T. Borisenko,

master, the 6-th course of Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya

ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF OPERATIONS WITH BANK METALS PJSC CB "PRIVATBANK"

Сучасне ведення банківського бізнесу в конкурентному середовищі потребує застосування нових видів операцій, технологій їх проведення, методів управління ними. Тому останнім часом помічається посилений інтерес до ринкового обігу дорогоцінних металів, а операції з ними привертають увагу економістів світового значення. За відсутності розвинутого первинного ринку дорогоцінних металів головна увага в Україні приділяється розвитку ринку банківських металів, які є найпривабливішим інструментом для довгострокового вкладення коштів.

Modern management of the banking business in a competitive environment requires the use of new types of operations, technology, management methods. So recently seen a heightened interest to a market of precious metals, and they attract the attention of economists of world importance. In the absence of a developed primary market of precious metals the main focus in Ukraine is paid to the development of the market of precious metals, which are the most attractive tool for long-term investment.

Ключові слова: банківські метали, зливки, золото, монети, паладій, платина, срібло, троїська унція.

Key words: precious metals, bullion, gold, coins, palladium, platinum, silver, troy ounce.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що ринок банківських металів пов'язаний з інвестиційною діяльністю, розвитком національної грошової системи та ринком фінансових послуг. А формування цього сегмента є сьогодні пріоритетним завданням у сфері макроекономічного регулювання та розвитку фінансового сектора.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає можливість зробити висновок, що вирішенню даної проблеми присвячено багато праць вітчизняних авторів. Питання щодо розвитку та функціонування ринку банківських металів, зокрема, ринку золота досліджувались у роботах таких провідних вчених, як В. Міщенко, А. Герасимович, А. Мороз та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження теоретичних особливостей операцій банку з банківськими металами, розглянуто організація бухгалтерського обліку операцій з банківськими металами ПАТ КБ "Приватбанк".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Банківські метали — дорогоцінні метали (золото, срібло, платина, метали платинової групи), доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів у зливках і порошках, які мають сертифікат якості, а також монети, виготовлені з дорогоцінних металів. З платинової групи береться тільки паладій.

Щонайвищими пробами банківських металів у зливках і порошку — це проби не нижче: для золота — 995; для срібла — 999,0; для платини і паладію — 999,5. Стандартні зливки — це зливки банківських металів, які відповідають світовим стандартам якості, прийнятим лондонською асоціацією ринку дорогоцінних металів (London Good Delivery Standard) і учасниками лондонського ринку платини і паладію, або технічним умовам ГОСТ 28058-89, ГОСТ 28595-90, ГОСТ 12341-81, ГОСТ 12340-81, прийнятою Міждержавною радою із стандартизації, метрології і сертифікації. Мірні зливки — це зливки банківських металів вагою 1 кг і менше, проба яких складає не менше 999,9 для золота, 999 — для срібла, 999,5 — для платини і паладію. Порошки банківських металів — це золото, срібло, платина і паладій у вигляді порошкоподібної субстанції з вмістом хімічно чистого основного дорогоцінного металу для золота не менше 99,99%, для срібла не менше 99,9%, для платини і паладію не менше 99,95% лігатурної маси порошку, які упаковані в скляні ампули або пластмасові банки з маркуванням визнаного виробника. Монети, виготовлені з дорогоцінних металів — монети вітчизняного виробництва з пробамі не нижче ніж: для золота -995, для срібла — 999, для платини і паладію — 999,5, які не є законним засобом платежу на території України, і монети іноземного виробництва з пробамі не нижче ніж: для золота — 900, для срібла — 925, для платини і паладію — 999. Сертифікат якості банківських металів — офіційний штамп (клеймо, товарний знак) визнаного виробника або письмовий документ виробника, який свідчить про назву металу, його пробу (кількість частин хімічно

чистого дорогоцінного металу на 1000 частин лігатурної маси) і ідентифікує назву визнаного виробника. Афінажні компанії, визнані постачальники на лондонський ринок дорогоцінних металів, які внесені в спеціальний список афінажних компаній, що зареєстровані лондонською асоціацією ринку дорогоцінних металів (LBMA), або в список афінажних компаній, які є учасниками лондонського ринку платини і паладію (LPPM).

Операції з банківськими металами і їх облік здійснюється окремо по кожному виду банківських металів (золото, платина, паладій). Маса банківського металу може бути виражена в грамах і в трійських унціях. Облікова вагова одиниця банківських металів — трійська унція (31,1034807 грам). У разі перекладу значення маси в грамах в трійську унцію результат розраховується з точністю до 0,001 трійської унції з використанням округлення.

ПриватБанк здійснює операції з банківськими металами на підставі ліцензії, одержаної в порядку, встановленому Національним банком України.

Регіональний підрозділ ПриватБанку здійснює операції з банківськими металами відповідно п.1.3. Постанови Правління № 275 на підставі і в межах письмового дозволу ПриватБанку, погодженого з регіональним управлінням Національного банку України по місцю розташування філії, а також на підставі внутрішнього Положення про структурний підрозділ банку. Дозвіл на роботу з банківськими металами видається і погоджується на кожний підрозділ (відділення) філії окремо, з вказівкою всього переліку операцій, що проводяться даним підрозділом. Операції з банківськими металами здійснюються з фізичною доставкою металів і без неї. Проведення процедур при оформленні і обслуговуванні поточних і депозитних рахунків у банківських металах: оформлення довіреності на розпорядження рахунком (вкладом); оформлення і робота із заповідальним розпорядженням по вкладу; ідентифікація клієнта; відкриття рахунків на ім'я малолітніх осіб; відкриття рахунків неповнолітнім від 14 до 16 років; відкриття рахунків неповнолітнім від 16 до 18 років; відкриття рахунків фізичним особам, які вже є клієнтами банку, здійснюється відповідно до "Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах", затвердженої Постановою НБУ від 12.11.2003 р. № 492 і "Керівництвом за депозитними процедурами фізичних осіб" затвердженого

наказом по банку № С-61 від 21.06.2004 р. (розділу 1 "Загальні положення", п.1.6 — 1.13.).

Курси купівлі та продажу банківських металів за гривню в касі банку встановлюються щодня до початку робочого дня відповідно до наказу по банку (регіональному підрозділу банку) за підписом керівника банку (регіонального підрозділу). Курси можуть бути встановлені окремим розпорядженням керівника, що відповідає за роботу з банківськими металами в банку (регіональному підрозділі), якому, відповідно до наказу по банку, надано право встановлювати дані курси. Наказ (розпорядження) про встановлення курсів купівлі-продажу банківських металів закріплюється печаткою банку. В наказі (розпорядженні) про встановлення курсів купівлі та продажу банківських металів за гривні повинні бути вказані: дата, час, з якого діють курси, значення курсів купівлі та продажу, місцезнаходження підрозділу для якого ці курси встановлені.

Облік операцій з банківськими металами відображається по тих же балансових рахунках, що і операції у вільно конвертованій валюті, згідно "Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами та банківськими металами в банках України", затвердженої постановою Правління Національного банку України від 20.10.2004 N 495 та Інструкції з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України" затвердженої постановою Правління Національного банку України від 17.11.2004 N 555.

Для кожного виду банківських металів умовно привласнюється відповідний код металу (по аналогії з кодами валют): банківське золото 959 (ХАУ); срібло 961 (ХАГ); платина 962 (ХРТ); паладій 964 (ХРД).

Банківські метали враховуються з подвійною оцінкою: по вазі в трійських унціях (OZS) і грамах, а також у вартісному вираженні — в гривні за курсами, встановлюваними НБУ. При кожній зміні курсу банківські метали підлягають переоцінці. В консолідованому балансі банку рахунок по кодах металів відображаються тільки в перерахованому за офіційними курсами в гривневому еквіваленті. У випадку переведення значення маси з грам в трійські унції результат визначається з точністю до 0,001 трійської унції із застосуванням округлення.

Власниками поточних рахунків у банківських металах можуть бути фізичні особи резиденти і нерезиденти України, які не займають-

ся підприємницькою діяльністю. ПриватБанк відкриває і обслуговує поточні рахунки в банківських металах відповідно до нормативних документів Національного банку України, що визначають порядок відкриття, ведення і закриття рахунків приватних осіб ("Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків в національній і іноземній валюті" затверджена постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. N492).

У програмному комплексі по відкриттю і веденню рахунків фізичних осіб в банківських металах фіксується форма поставки банківського металу на рахунок (з фізичною поставкою або без фізичної поставки), кількість і номінал прийнятого на рахунок банківського металу. Внесення банківського металу з фізичною поставкою на поточний рахунок здійснюється з обов'язковим проведенням експертизи зливків банківських металів.

Експертиза проводиться експертом (сертифікованим фахівцем) по роботі з дорогоцінними металами відповідно до "Порядку проведення експертизи банківських металів". Зарахування банківського металу з фізичною поставкою на поточний рахунок здійснюється в день подачі клієнтом заяви Банку і за наявності позитивних результатів експертизи. Зарахування банківського золота без фізичної поставки на поточний рахунок здійснюється після проведення операції купівлі банківського металу по розпорядженню клієнта. Поточні рахунки в банківських металах відкриваються на балансовому рахунку 2620 "Поточні рахунки фізичних осіб", депозитні рахунки відкриваються на балансовому рахунку 2630 "Депозитні рахунки фізичних осіб". Рахунки відкриваються в розрізі кодів металів. Вклад на рахунок банківського металу Дебет — 1101 Кредит — 2620, 2630, 2635. Тип документа — заява на зарахування банківських металів. Призначення платежу: "вклад (назва банківського металу) на рахунок". Оплата клієнтом комісії за відкриття поточного рахунку в банківських металах Дебет — 1001 Кредит — 6110. Тип документа — Заява на переказ готівкових коштів. Призначення платежу: "комісія за відкриття рахунку". Виплата банківського металу з поточного рахунку Дебет — 2620, 2630, 2635 Кредит — 1101. Тип документа — Заява на виплату банківських металів. Призначення платежу: "виплата (назва банківського металу) з рахунку". Купівля банківського металу: номінал Дебет 1101 Кредит 3800 (банківський метал). Грив-

невий еквівалент Дебет 3801 Кредит 1001, 2620, 2635, 2635 (УАН). Продаж банківського металу: гривневий еквівалент Дебет 1001, 2620, 2630, 2635 Кредит 3801 (УАН); номінал Дебет 3800 Кредит 1101 (банківський метал). По підсумку операційного дня звіряється сальдо рахунку 3800 (банківський метал) по курсу НБУ з сальдо рахунку 3801 і проводяться проводки. Якщо сальдо рахунку 3800 (банківський метал) по курсу НБУ менше сальдо рахунку 3801, то здійснюється проводка Дебет 3801 Кредит 6204, якщо сальдо рахунку 3800 (банківський метал) по курсу НБУ більше сальдо рахунку 3801, то здійснюється проводка Дебет 6204 Кредит 3801. Щодня при зміні офіційного курсу НБУ банківського металу до гривні проводиться курсова різниця. Курсова різниця враховується на рахунку 6204. Дебет 6204 Кредит 3801 або Дебет 3801 Кредит 6204. Розмін зливків більшого номіналу на зливки меншого номіналу Д-т 1101 К-т 1107 (прийом зливків більшого номіналу) Д-т 1107 К-т 1101 (видача зливків меншого номіналу). Стягування комісії за здійснену операцію: Дт 1001 Кт 6110. Розмін зливків меншого номіналу на зливки більшого номіналу Д-т 1101 К-т 1107 (прийом зливків меншого номіналу) Д-т 1107 К-т 1101 (видача зливків більшого номіналу). Стягування комісії за здійснену операцію: Дт 1001 Кт 6110.

Отже, облік операцій з банківськими металами максимально наблизений до обліку операцій з іноземною валютою, проте він має свої специфічні риси, які в обов'язковому порядку повинні бути прописані у внутрішньобанківських нормативних документах та інструкціях і чітко визначені в обліковій політиці банку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Всі операції строго регламентуються і регулюються законодавчими та нормативно-правовими актами НБУ. У разі складності виконання операції з банківськими металами існує велика кількість постанов, в яких зазначено порядок отримання ліцензії та письмового дозволу НБУ на їх здійснення, обсяги виконуваних операцій, регламентовані економічними нормативами, розміри штрафних санкцій у разі невиконання таких та ризики, пов'язані з цими операціями. Нормативно-правова база дуже мінлива, доволі часто трапляються значні зміни, які ускладнюють стабільне функціонування банку, але, з другого боку, ці процеси на-

правлені на вдосконалення банківської системи в цілому, та на виконання окремими банками операції з банківськими металами, як окремий випадок. Золото й інші банківські метали не залежать від економічної і політичної ситуації і не є зобов'язанням держави, тому найбільш ефективно захищають вкладені кошти від знецінювання. А на даний час банки цілковито зосереджені на процесі реструктуризації свого "золотого" бізнесу, забезпечуючи його конкурентоспроможність на ринку, що змінився.

Література:

1. Постанова Правління Національного банку України 17.11.2004 N 555 "Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України" (у редакції постанови Правління Національного банку України від 05.11.2013 N 437).

2. Постанова Правління Національного банку України 12.11.2003 р. № 492 "Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах" Постанова Правління НБУ.

3. Постанова Правління Національного банку України 06.08.2003р. № 325 "Положення про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами".

4. Положення "Про організацію і здійснення в ПриватБанку операцій з банківськими металами при роботі з фізичними особами".

5. Облікова політика ПАТ КБ "Приватбанк".

References:

1. Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine 17.11.2004 N 555 "statement on accounting for transactions in foreign currency and Bank metals in the banks of Ukraine" (in edition resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated 05.11.2013 N 437).

2. Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine 12.11.2003 № 492 "instruction on the procedure of opening, using and closing accounts in national and foreign currencies," the Resolution of the NBU Board.

3. Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine 06.08.2003 № 325 "Regulations on the implementation of the designated banks operations with Bank metals".

4. Resolution "On the organization and implementation of PrivatBank operations with Bank metals when working with individuals".

5. Accounting policies of PJSC CB "Privat-Bank".

Стаття надійшла до редакції 20.03.2015 р.